

ČLOVEKA V MINULOSTI FORMOVALA JEHO RODINA A DEDINA

Nová kniha je dôvernou sondou do neľahkého ale i radostného života.

LIPTOV ▲ Z pera renomovanej liptovskej etnologičky Ivety Zuskinovej vychádza ďalšie veľké dielo. Prestavuje rodinný život a zvyky, ktoré ľudia dôsledne dodržiavali počas roka. Ale nielen to, publikácia je dôvernou sondou do príbehov ľudí, ktorí svoj životný údel niesli bez reptania.

„Každým dňom sa nenávratne stráca časť ľudovej kultúry regiónu,“ hovorí etnologička a utorka knihy Liptov: Rodinné a kalendárne obyčaje Iveta Zuskinová. „Zo života odchádzajú poslední pamätníci, nositelia vzácného dedičstva generácií. Prostredníctvom tejto knihy by sme radi uchovali aspoň zlomok obrazu tradičného spôsobu života rodín pri najvýznamnejších životných udalostiach ich členov, výročných sviatkoch a obradoch v dobách minulých.“

Knihu rozdelila autorka na časti. Niet liptovskej dediny, ktorá by sa v knihe nenašla. Bohaté informácie dopĺňajú kvalitné dobové fotografie obrazov života ľudí a toho, ako dediny vyzerali v minulosti.

Nepotrebovali ani sudcov

Podstatnú časť knihy venovala autorka rodine, rodinnému životu, postaveniu každého člena domácnosti. Vyskladala ich zo skutočných a z pohľadu dnešného človeka možno i mrazivých príbehov ľudí. Aby dnešný čitateľ pochopil zvyklosti v bežnom živote človeka, musí najprv pochopiť, ako žil, aké hodnoty a pravidlá ho formovali.

Život rodín v minulosti bol naplnený prácou a rešpektom. „Od detstva ľudia vní-

mali vžitú hierarchiu uznávaných rodinných hodnôt a prijímali zaužívaný spôsob života.“

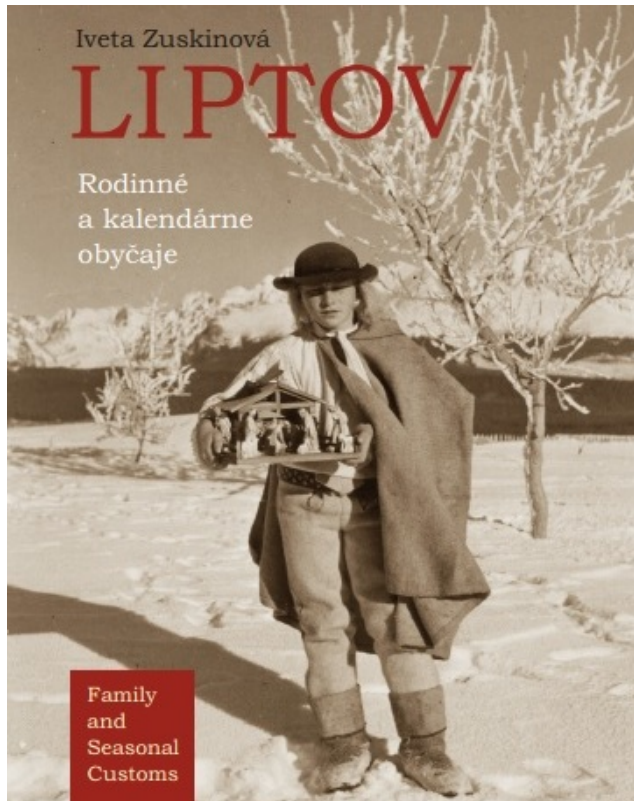
Kedysi bol podľa jej slov život obecnej komunity veľmi úzko spojený s rodinou, všetky dôležité a významné udalosti sa konali v jej kruhu. „Rodina a dedina formovali jednotlivca, usmerňovali ho čo môže, čo nemôže, za čo bude potrestaný. Kedysi ľudia ani nepotrebovali sudcov, ak sa niekto previnil v očiach rodiny či dediny, čakalo ho verejné odsúdenie a takmer vždy musel zo spoločenstva odísť.“

Rodina v minulosti plnila veľmi významnú úlohu, o svojho člena sa postarala, pomohla mu v riešení vážnych životných situácií. Všetky dôležité rodinné problémy sa riešili doma pri stole.

„Izba s lavicami a stolom bola školou života pre deti, ale aj dospelých synov. V súčasnosti sa v mnohých rodinách už nesedí spoločne pri stole, chýbajú rozhovory rodičov nielen s malými deťmi, ale hlavne so staršími potomkami, ktorí potom hľadajú riešenie svojich problémov inde,“ vysvetlila autorka dôvod, pre ktorý sa zamerala na rodinu. „Určite dnešné generácie už nemôžu žiť takým spôsobom života ako žili predkovia, ale možno niečo pozitívne z ich života si možno osvojiť. V súčasnosti sú z rôznych dôvodov narušené vzťahy v rodinách.“

Ženy mali zložitú postavenie

Zuskinová ponúka intímny pohľad do života rodín, postavenia žien a detí v prostredí, keď sa o jednu izbu delili aj

štyri rodiny. Spoločne sa varilo, spoločne sa aj jedlo.

„Vo veciach gazdovstva a hospodárstva rozhodoval otec – gazda, vo veciach kuchyne a domácnosti matka – gazdiná. Za stolom spolu s otcom sedeli len synovia, mužskí členovia rodiny. Nevesty stáli pri stole, každá za chrbtom svojho muža a za jedlom sa natahovali len spoza nich. Často zostávali hladné, lebo kým si stihli niečo zobrať, už bolo jedlo zjedené,“ opisuje.

Autorka hovorí, že postavenie žien v minulosti bolo veľmi zložitá, no napriek tomu mnohé z nich boli silné osobnosti. „Keď muž odišiel za prácou aj na dlhšie obdobie, dokázali sa postarať nielen

o deti, ale zvládli celé gazdovstvo. Vždy ma zaujímú fotografie, keď žena stojí na voze ťahanom koňmi a ide pre drevo, seno, alebo niečo iné. Aké náročné muselo pre ňu byť, keď musela sama zapriahnuť pár koní do voza a vôbec sa vybrať na pole po niekdajších cestách.“

Aj o sobášoch rozhodovali rodičia aj keď nasilu mladých nenútili. Zväčša rešpektovali zaužívané pravidlá, že zväzky sa uzatvárali medzi mladými z rovnakých spoločenských vrstiev alebo rovnakého vierovyznania. Rešpektovali vôľu rodičov, no výnimky sa vždy našli a ďalší život bez podpory rodiny bol pre nich zložitý.

Iveta Zuskinová

Narodila sa v roku 1950 v Nižnej Boci. Vyštudovala stavebnú priemyslovku, potom etnografiu a folkloristiku na Univerzite Komenského v Bratislave. V Liptovskom múzeu pracovala od roku 1969 do 2014. Národopisné múzeum v Hrádku viedla ako vedúca v rokoch 1977-2003. Ako riaditeľka viedla múzeum v rokoch 2003 až 2012. Má za sebou bohatú publikačnú činnosť. Napísala hodnotné regionálne monografie Liptov v ľudovej kultúre, Liptov ľudové umenie a Ovčiarstvo v Liptove. Dve publikácie sa venujú mestu Liptovský Hrádok, kde žije a tvorí. Najnovším dielom je Liptov: Rodinné a kalendárne obyčaje.

► foto: (STAN)

Tradície a zvyky sa pomaly, nenápadne vytrácajú, no vďaka podrobným a dôsledným opisom Ivety Zuskinovej sa na ne nezabudne.

Knihy o rodinných a kalendárnych obyčajoch je štvrtou

publikáciou kolekcie monografií o ľudovej kultúre Liptova. Prvým základným dielom je monografia Liptov v ľudovej kultúre, ktorá vyšla v roku 2014.

► Ľubica Stančíková

► Rodina z Likavky, začiatok 20. storočia ► archív Obec Likavka

► Otília Črepová-Huba s dcérkou Veronikou a sestrou Máriou z Liptovskej Lúžnej zväžajú seno z lúk, ktoré predtým samy pokosili a trávu usušili. Muž Otílie celoročne robil v bani v Nemecku.

► foto: archív Veronika Veselovská